

İnceleme

Presenteizm Konusunda TR Dizin Kapsamındaki Dergilerde Yayımlanan Makalelerin Bibliyometrik Analizi

A Bibliometric Analysis of Articles Published in Journals Indexed in the TR Index on Presenteeism

Ahmet Furkan Süner¹, Ahmet Can Bilgin²

1. Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Düzce, Türkiye

2. Öğr. Gör. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, İzmir, Türkiye

Öz

Presenteizm, çalışanların çeşitli sorunlar yaşamalarına rağmen işe devam etmeleri ve iş yerinde bulunmalarına karşın görevlerini beklenen verimlilikle yerine getirmemeleriyle ilişkili bir kavramdır. Bu çalışmanın amacı, presenteizm konusunda TR Dizin kapsamındaki dergilerde yayımlanan makaleleri bibliyometrik açıdan inceleyerek Türkiye'deki ulusal literatürün genel özelliklerini ortaya koymaktır. TR Dizin'de presenteizm kavramı ve kavramın Türkçe ve İngilizce karşılıkları kullanılarak 11 Ağustos 2026 tarihinde tarama yapılmıştır. Ulaşılan 660 kayıttan yinelenen ve konuyla ilgisiz çalışmalar çıkarıldıktan sonra 78 makale analize dahil edilmiştir. İncelenen makalelerin %97.5'i araştırma makalesi olup, yayımlar 57 farklı dergide yayınlanmıştır. Makaleler en sık işletme (%60.3), psikoloji (%34.6), sağlık politikaları ve hizmetleri (%32.1) ve hemşirelik (%28.2) konularında sınıflandırılmıştır. Yayımların en yüksek olduğu yıl 2019'dir. Sonuç olarak, presenteizm konusunda Türkiye'deki akademik ilginin son yıllarda arttığı, çalışmaların farklı disiplinlere yayıldığı ancak özellikle işletme alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Gelecekte farklı meslek gruplarını ve sektörleri kapsayan disiplinler arası çalışmaların artırılmasının presenteizmin bireysel, örgütsel ve sağlıkla ilişkili sonuçlarının daha kapsamlı biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır.

Anahtar sözcükler: Presenteizm, Bibliyometrik Analiz, TR Dizin

Abstract

Presenteeism is a concept related to employees continuing to work and being present at the workplace despite experiencing various problems, yet failing to perform their duties with the expected level of productivity. The purpose of this study is to examine articles published in journals indexed in the TR Index on the topic of presenteeism from a bibliometric perspective and to identify the general characteristics of the national literature in Turkey. A search was conducted in the TR Index on August 11, 2026, using the term "presenteeism" and its Turkish and English equivalents. After excluding duplicates and irrelevant studies from the 660 records retrieved, 78 articles were included in the analysis. Of the articles examined, 97.5% were research articles, and the publications appeared in 57 different journals. The articles were most frequently classified under the topics of business administration (60.3%), psychology (34.6%), health policies and services (32.1%), and nursing (28.2%). The year with the highest number of publications was 2019. In conclusion, it is evident that academic interest in presenteeism in Turkey has increased in recent years, with studies spanning various disciplines but concentrating particularly in the field of business administration. In the future, increasing interdisciplinary studies covering different occupational groups and sectors will contribute to a more comprehensive assessment of the individual, organizational, and health-related consequences of presenteeism.

Keywords: Presenteeism, Bibliometric Analysis, TR Index

Geliş Tarihi / Received: 16.08.2026 Kabul Tarihi / Accepted: 30.08.2026 Yayın Tarihi / Published: 02.09.2026

Sorumlu Yazar / Correspondence: Ahmet Furkan Süner Eposta: furkanafs@hotmail.com

Sorumlu Editör / Handling Editor: Temmuz Gönç Şavran

Atıf için / Suggested Citation: Süner, A. F., & Bilgin, A. C. (2026). Presenteizm Konusunda TR Dizin Kapsamındaki Dergilerde Yayımlanan Makalelerin Bibliyometrik Analizi. *Sosyal Bilimler ve Sağlık Bülteni (SoSa), YAZ(19)*, 97-103

Giriş

Presenteizm kavramı, İngilizce alan yazındaki “presence” (hazır bulunma, var olma) kelimesinden türetilmiş bir kavramdır (Çiftçi, 2010; Yücel, 2020). Türkçe literatürde “işte var olamama”, “sözde var olma”, “kendini işe verememe” ya da “işte bulunamama” gibi eş anlamlı kelime gruplarıyla ele alınan bu kavram (Yeşiltaş & Ayaz, 2019; Yılmaz & Söyük, 2024), en temel olarak çalışanın fiziksel veya psikolojik sağlık sorunları yaşamasına rağmen işe gitmesi, bedenen iş yerinde bulunmasına rağmen rahatsızlıklarının getirdiği kısıtlar nedeniyle işini tam kapasiteyle, verimli ve odaklanmış olarak yerine getirememesidir (Yeşiltaş & Ayaz, 2019; Yılmaz & Söyük, 2024). Bu yönüyle presenteizm kavramı, çalışanın rahatsızlığı nedeniyle fiziksel olarak işte bulunmaması durumunu tanımlayan “işe devamsızlık” (absenteizm) kavramının zıttı veya alternatifi olarak literatürde ele alınmaktadır (Yeşiltaş & Ayaz, 2019).

Kavramsal çerçevede presenteizmin boyutları ve niteliği üzerindeki tartışmalar devam etmektedir. Presenteizm, başlangıçta uzun süre boyunca çalışanı sadece fiziksel olarak hasta olmasına rağmen işe gitmesi olarak değerlendirilirken (Yılmaz & Söyük, 2024), son yıllarda kavramın çerçevesinin genişletildiği görülmektedir. Günümüzde çalışanın işte bedenen var olmasına rağmen zihnen işte olmaması durumu, sebebi her ne olursa olsun presenteizm kavramı içerisinde değerlendirilmektedir (Lohaus & Habermann, 2019; Yılmaz & Söyük, 2024).

Çalışanların kendilerini fiziksel veya zihinsel olarak kötü hissettiklerinde daha işe gitmeye devam etmeleri hem kişisel hem de örgütsel düzeyde pek çok nedene bağlanabilir. Örgütsel düzeydeki öncüller arasında yetersiz denetimler, iş yerindeki çatışmalar ve anlaşmazlıklar, izin politikalarındaki sorunlar, ücretlendirme konusundaki adaletsizlikler, yöneticilerin veya işverenlerin baskısı ile kötü liderlik tarzları başı çekmektedir (Yılmaz & Söyük, 2024). Yönetici baskısı nedeniyle çalışanlar kendilerini güvensiz hissetmekte hasta olsalar dahi işte devam etmeyi bir zorunluluk olarak görmektedirler (Yılmaz & Söyük, 2024). Bireysel düzeyde ise işi kaybetme korkusu, düşük örgütsel bağlılık, iş yaşam dengesinin kurulamaması, iş yerinde mutsuzluk ve kişisel sorumluluk bilinci presenteizmin önemli tetikleyicilerindendir (Yılmaz & Söyük, 2024). Bunun yanında, işin tasarımı ve psikososyal risk faktörlerinin de günümüzde presenteizm üzerinde etkili olduğu bilinmektedir. Literatürde rol belirsizliği ve iş stresi önemli kritik tetikleyiciler arasında gösterilmektedir (Yeşiltaş & Ayaz, 2019). Demografik faktörlerin presenteizm algısı üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (Yeşiltaş & Ayaz, 2019; Yücel, 2020).

Presenteizmin çalışanların refahı, psikolojisi, verimliliği ve hizmet kalitesi üzerinde son derece ağır sonuçları bulunmaktadır. Örgütsel açıdan en belirgin sonuç, işyerinde fiziksel veya zihinsel kısıtlarla çalışan bireylerin neden olduğu verimlilik ve üretkenlikteki kayıptır (Yılmaz & Söyük, 2024; Yücel, 2020). Literatürdeki çalışmalarda, çalışanların işe gelmemesinden kaynaklanan devamsızlık maliyetlerinden ziyade, işte var oldukları durumda zihinsel olarak kendilerini işe verememe durumunu tanımlayan Presenteizm kavramının gizli maliyetinin daha yüksek olduğu vurgulanmıştır (Yeşiltaş & Ayaz, 2019; Yılmaz & Söyük, 2024; Yücel, 2020). Presenteizm bunun yanında, çalışanlarda örgütsel bağlılığın zayıflamasına, işe yabancılaşmaya, içten kaçmaya zemin hazırlayarak çalışma yaşamını sekteye uğratmaktadır (Yılmaz & Söyük, 2024; Yücel, 2020).

Türkiye’de presenteizm konusuna olan akademik ilginin özellikle 2000’li yıllardan sonra ciddi bir ivme

kazandığı görülmektedir (Çoban & Harman, 2012). Literatür gözden geçirildiğinde konu hakkındaki araştırmalar; üretim sektörü (Ulu vd., 2016), turizm (Yücel, 2020), seyahat (Demirbulat & Bozok, 2015) ve sağlık sektörü (Öztürk, 2026; Sarı & Demirbağ, 2024) gibi son derece geniş ve farklı iş kollarına dağılmıştır. Ancak bu çalışmaların turizm, sağlık yönetimi, işletme, çalışma ekonomisi ve kamu yönetimi gibi farklı disiplinler altında parçalı bir şekilde yürütülmesi, literatürün yapısının ve tarihsel gelişim dinamiklerinin bir bütün halinde incelenmesini engellemektedir. Bu noktada, belirli bir alanda karşılaşılan akademik yayınların niteliksel ve niceliksel özelliklerini analiz ederek haritalandıran bibliyometrik analiz yöntemi devreye girmektedir. Türkiye’deki hakemli ulusal akademik üretimin birincil indeksi olan TR Dizin (TÜBİTAK ULAKBİM), Türkiye’de presenteizm konusunda üretilen bilimsel bilginin gelişimini ve eğilimlerini izlemek için güvenilir veri kaynağı durumundadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de presenteizm konusunda TR Dizin kapsamındaki hakemli dergilerde yayımlanan makalelerin bibliyometrik analizini gerçekleştirerek ulusal literatürün genel bir özeti sunmaktır.

Yöntem

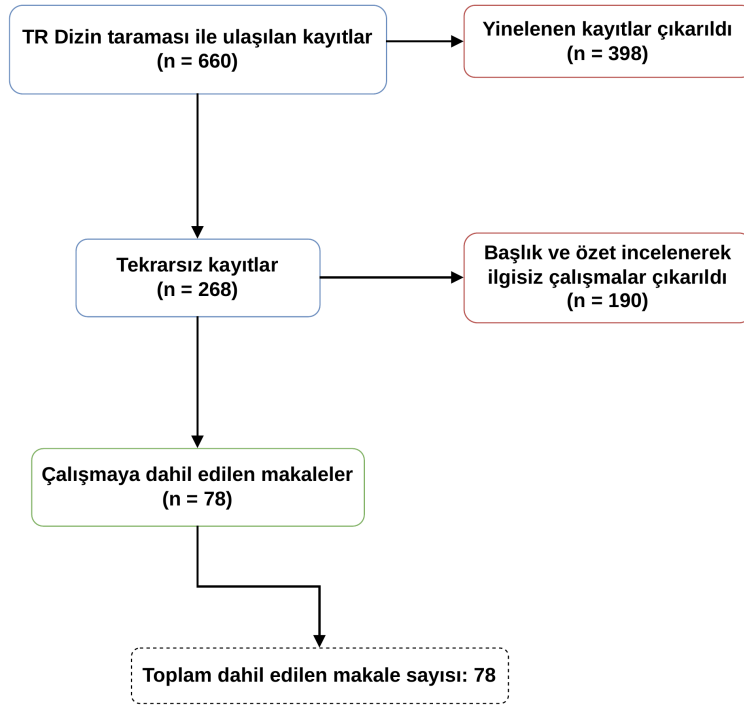
Bu çalışma, TR Dizin kapsamındaki dergilerde presenteizm konulu makalelerin bibliyometrik analizidir. Tarama 11 Ağustos 2026 tarihinde gerçekleştirilmiştir. TR Dizin’de presenteizm kavramına ilişkin farklı anahtar kelimeler kullanılarak yapılan taramada, “Presenteeism” terimiyle 102, “Presenteism” ile 142, “Presenteizm” ile 95 ve “Presenteeizm” ile 86 sonuca ulaşılmıştır. Kavramın Türkçe karşılıkları kullanılarak yapılan taramada ise “İşte var olamama” ifadesiyle 104, “İşte var olamama sorunu” ile 19, “Hasta iken işe gelme” ile 49 ve “Hastayken çalışma” ile 17 sonuç elde edilmiştir. İngilizce ifadelerle yapılan taramada “Presenteeism at work” için 22, “Workplace presenteeism” için 15, “Sickness presenteeism” için 4 ve “Health-related presenteeism” için 5 sonuç saptanmıştır.

Excel dosyasına aktarılan makaleler başlık ve özet bölümleri gözden geçirilerek değerlendirilmiştir. TR Dizin’den Excel dosyasına veri aktarımı sırasında mevcut tüm filtreler seçilmiş olup, taramaya dahil edilen makalelerde herhangi ek bir filtre kısıtlaması uygulanmamıştır. Excel dosyasında makalelere ait “Başlık”, “Öz”, “Doküman Türü”, “Yayın Türü”, “Yazar Kurumu”, “Yazar”, “Dergi Adı”, “Konu”, İlk İndeks Tarihi”, “Atıf Sayısı”, “Kaynakça”, “Başlangıç Sayfası”, “Bitiş Sayfası”, “Yayın Dili”, “DOI”, “Yıl”, “Cilt”, “Sayı” bilgileri yer almaktadır.

Bulgular

Ulaşılan toplam makale sayısı 660’tır. Yinelenen makaleler çıkartıldıktan sonra kalan makale sayısı 268’dir. İlgisiz makaleler ayıklandıktan sonra kalan makale sayısı 78’dir (Görsel 1). İlgisiz makaleler dışlanırken iki araştırmacının bağımsız değerlendirmesi ve ortak görüşü göz önünde bulundurulmuştur. Görüş ayrılığı olması durumunda, makaleler yeniden değerlendirilip uzlaşılıyla son karara varılmıştır.

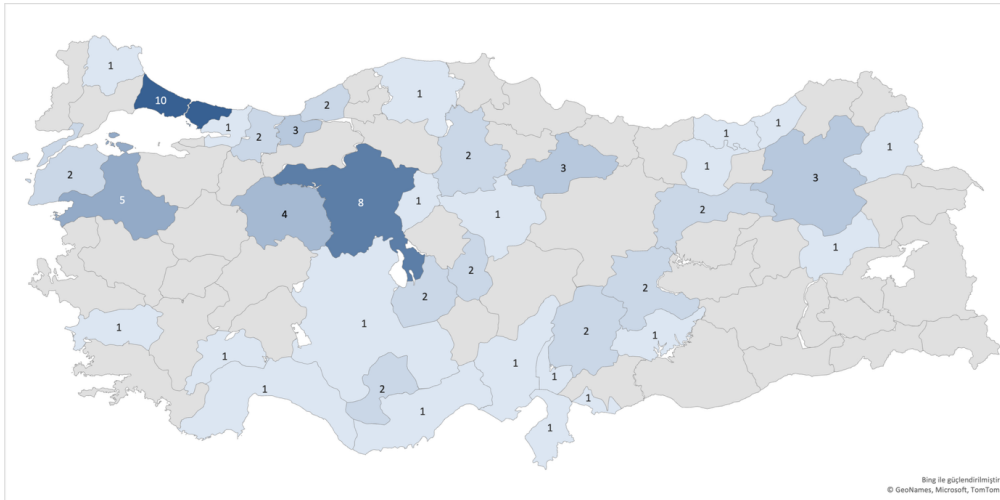
78 makalenin 54 (%69.2)’ünde makale başlığında “Presenteizm” kavramı veya eş anlamlıları yer

Görsel 1. Makale Seçim Akış Şeması

almaktadır. Makalelerin 76 (%97.5)'si araştırma makalesi olup, 2 (%2.5)'si derleme türündedir.

Makalelerin ilk yazarlarının kurum dağılımı incelendiğinde, en sık yer alan kurum İçişleri Bakanlığı olup 4 yayınlı toplam yayınların %5.1'ini oluşturmakta, bunu Balıkesir Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi üçer (%3.8) yayınlı izlemektedir. 1 makalede tanımlanmamış kurum bilgisi yer alırken, bir makalenin ilk yazarı yabancı bir kurumda çalışmaktadır. Görsel 2'de makalelerin ilk yazarlarının kurumlarının illere göre dağılımı yer almaktadır.

Görsel 2. Makalelerin İlk Yazarların Kurumlarının İllere Göre Dağılımı

İncelenen makalelerde makale başına ortalama yazar sayısı 2.01 ± 0.76 'dır. Makalelerin 19 (%24.4)'u

tek yazarlı, 42 (%53.8)'si iki yazarlı, 14 (%17.9)'ü üç yazarlı ve 3 (%3.8)'ü dört yazarlıdır. İncelenen dergilerin 6 (%7.7)'sının sağlık alanında araştırmaları yayınlayan dergiler olduğu belirlenmiştir. Dergilerin dağılımları incelendiğinde toplam 57 dergide yayınların yer aldığı görülmüştür. Makalelerin en çok yayımlandığı dergiler incelendiğinde; İşletme Araştırmaları Dergisi'nde 7 (%9.0) yayın, OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi'nde 4 (%5.1) yayın, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi'nde 3 (%3.8) yayın, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi'nde 3 (%3.8) yayın, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi'nde 3 (%3.8) yayın yer almıştır.

Makalelerin konularına göre dağılımları Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Makalelerin Konulara Göre Dağılımı

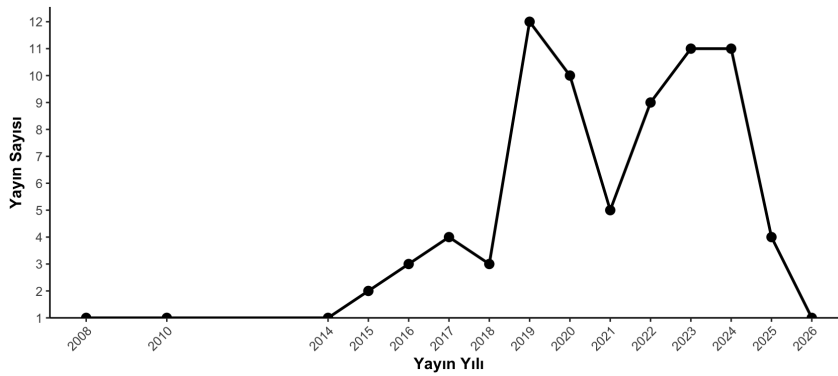
Konu	n (%)
İşletme	47 (60.3)
Psikoloji	27 (34.6)
Sağlık Politikaları ve Hizmetleri	25 (32.1)
Hemşirelik	22 (28.2)
Konaklama, Otelcilik, Sosyoloji, Spor ve Turizm	12 (15.4)'şer
Sosyal Çalışma	11 (14.1)
Kamu Yönetimi	9 (11.5)
Eğitim, Sağlık Bilimleri ve Hizmetleri	8 (10.3)'er
Eğitim Araştırmaları	7 (9.0)
Halk ve Çevre Sağlığı	5 (6.4)
Genel ve Dahili Tıp, Nüfus İstatistikleri Bilimi, İktisat, İstatistik ve Olasılık	Üçer (3.8)
Davranış Bilimleri, Endüstri Mühendisliği	İkişer (2.6)
Cerrahi, Edebiyat, Etik, Gıda Bilimi ve Teknolojisi, Hava ve Uzay, Hukuk, Kadın Araştırmaları, Kentsel Çalışmalar, Kriminoloji ve Ceza Bilimi, Kültürel Çalışmalar, Madde Bağımlılığı, Maden İşletme ve Cevher Hazırlama, Malzeme Bilimleri, Mühendislik, Romatoloji, Siyasi Bilimler, Spor Bilimleri, Tarımsal Ekonomi ve Politika, Tekstil, Temel Sağlık Hizmetleri, Tıbbi İnfomatik, Özel, İletişim, İmalat Mühendisliği	Birer (1.3)

Makalelerin atıf sayılarına bakıldığında; 17 (%21.8) makalenin hiç atıf almadığı görülmüştür. Atıf alan 61 makalenin ortalama atıf sayısı 5.44 ± 5.26 'dır. Makale başına ortalama sayfa sayısı 17.67 ± 7.36 'dır. Makalelerin 60 (%76.9)'ünün yayın dili Türkçe, 18 (%23.1)'inin İngilizce'dir.

Makalelerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde; 2008, 2010 ve 2014 yıllarında birer (%1.3), 2015 yılında 2 (%2.6), 2016 yılında 3 (%3.8), 2017 yılında 4 (%5.1), 2018 yılında 3 (%3.8), 2019 yılında 12 (%15.4), 2020 yılında 10 (%12.8), 2021 yılında 5 (%6.4), 2022 yılında 9 (%11.5), 2023 ve 2024 yıllarında 11'er (%14.1), 2025 yılında 4 (%5.1) ve 2026 yılında 1 (%1.3) makale yayınlanmıştır. Makale sayısının en çok olduğu yıl 2019 yılıdır (Görsel 3).

Makalelerden yalnızca 1 (%1.3)'i dergilerin özel sayısında yayınlanmıştır.

Aşağıdaki Görsel 4'te makale başlıklarından oluşturulan kelime bulutu yer almaktadır.

Görsel 3. Presenteizm Konulu Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Görsel 4. Makale Başlıklarından Oluşturulan Kelime Bulutu

Sonuç

Bu bibliyometrik analizde, TR Dizin’de presentizm konusundaki yayınların 2019 yılı ve sonrasında arttığı ve konunun farklı disiplinlerde ele alındığını göstermiştir. İncelenen çalışmaların neredeyse tamamı araştırma makalesi olup yayınların en fazla işletme, psikoloji, sağlık politikaları ve hizmetleri ile hemşirelik alanlarında yoğunlaştığı söylenebilir. Presentizm konusuna ulusal akademik ilginin artmasına karşın çalışmaların belirli disiplinlerde yoğunlaştığı ve sağlık alanındaki yayınların görece sınırlı kaldığı görülmektedir. Gelecek araştırmalarda farklı meslek grupları ve sektörlerin ele alınması ve disiplinler arası çıktıların artırılması, presentizmin bireysel, örgütsel ve sağlıkla ilişkili sonuçlarının anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Kaynaklar

Çiftçi, B. (2010). İşte var ol amama sorunu ve işletmelerin uygulayabileceği çözüm önerileri. *Çalışma ve Toplum*, 1(24), 153-174.

- Çoban, Ö., & Harman, S. (2012). Presenteeism: Nedenleri, yarattığı örgütsel sorunlar ve çözüm önerileri üzerine bir alanyazın taraması. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(23), 157–178.
- Demirbulat, Ö. G., & Bozok, D. (2015). Presenteeism (işte varolamama) ile yaşam doyumu, fiziksel ve ruhsal iyilik halinin etkileşimine yönelik seyahat acentası işgörenleri üzerinde bir araştırma. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2015(1), 7–13. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.44589>
- Lohaus, D., & Habermann, W. (2019). Presenteeism: A review and research directions. *Human Resource Management Review*, 29(1), 43–58.
- Öztürk, F. (2026). Presenteizm ile tükenmişlik arasındaki ilişkide iş stresinin aracılık rolü. *Firat University Journal of Social Sciences*, 36(Kadın Araştırmaları), 193–206.
- Sarı, E., & Demirbağ, B. C. (2024). Hemşirelerde presenteizm ve tıbbi hata eğilimi arasındaki ilişki. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 27(2), 283–294. <https://doi.org/10.61859/hacettepesid.1405942>
- Ulu, S., Özdevecioğlu, M., & Ardıç, K. (2016). Kişilik özelliklerinin hasta iken işe gelme (presenteizm) davranışı üzerindeki etkileri: İmalat sanayiinde bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (47), 167–181.
- Yeşiltaş, M. D., & Ayaz, E. (2019). İş stresi ve rol belirsizliğinin presenteizm (işte var olamama) üzerindeki etkisinin belirlenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 12, 741–771.
- Yılmaz, S., & Söyük, S. (2024). Literatürde tartışmalı bir kavram: Presenteeism. *Health Academy Kastamonu*, 9(1), 196–215.
- Yücel, E. (2020). Presenteizm ve iş tatmini arasındaki ilişki: Turizm sektöründe bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(1), 226–238.